

Miten meni niin sanotusti omasta mielestä?

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat kriisissä. Hyvinvointialue nousi kapinaan. Hyvinvointialuejohtaja irtisanoutui mahdollottoman tehtävän edessä. Muun muassa tämän tyyppisiä otsikoita on esiintynyt mediassa yhä tihenevään tahtiin. Tässä puoluevaltuustossakin pitämässäni puheenvuorossa pohdin sote-uudistuksen tämän hetkistä tilannetta kokonaisuuden, en Lempäälän kunnan kannalta.

Hyvinvointialue – taikka sote – uudistus oli odotettu uudistus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Väitän sen siksi, koska olen työtehtäviini liittyen ollut valmistelemassa niin Sipilän kuin Marinin hallitusten aikaisia sote-uudistuksia. Kuten tiedetään, uudistusta tehtiin pitkään ja sen toteuttamistapa vaihtui näiden kahden mainitun hallituksen välillä. Uudistusta odotettaessa se aiheutti kunnissa kokemukseni mukaan osin sen, että soteen ei enää satsattu. Kunnan ns. perussatsaukset soteen jätettiin tekemättä. Ei uudistettu tietojärjestelmiä, ei lisätty palveluihin euroja kuin välttämättömien sairaanhoitopiirin laskujen verran, ei mahdollistettu innovaatioita. Odotettiin, että soteuudistus tulee ja korjaa kaiken. Siksi moni ammattilainen ja erityisesti palvelujen järjestämisestä vastaavat odottivat uudistusta, jossa päästäisiin kehittämään palveluja niiden kuuluisien leveämpien hartioiden avulla. Niin minä ainakin odotin.

Nyt olemme eläneet uutta sote aikaa jo 1,5 vuotta. Hyvinvointialueiden alkutaival on ollut monelta osin raskas. Organisaatioita on rakennettu, niitä on rakennettu moneen kertaankin, talous haastaa ennennäkemättömällä tavalla. Omassa roolissani toimialuejohtajana tämä alkuvaihe on ollut tavattoman työn täyteinen mutta olen silti jaksanut uskoa siihen, ja myös nähnyt sen toteutuvan, että saamme aidosti isommilla hartiolla eteenpäin palvelujen kehittämistä ja asiakkaalle parempia palveluja. Vaikkakin samalla on eteen tullut omallakin hyvinvointialueellani yt-neuvotteluja, irtisanomisia, palveluverkon supistuksia ja palvelukriteerien tiukentamisia yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi.

Olen siis uskonut tähän asti, mutta nyt alkaa niin sanotusti usko loppua. Valtion kehysriihen päätökset ja se, että hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvollisuudesta halutaan pitää jääräpäisesti kiinni, vievät uskon mahdollisuudesta parempaan. Sote-menojen kasvu ei johdu uudistuksen huonoudesta, eikä hallinnon kustannuksista vaan johtuu palkkaratkaisusta, ostopalvelujen hintojen noususta sekä inflaatiosta. Näistä ainakin yhden luulisi hallituspuolueiden edustajien ymmärtävän, valuuhan julkista rahaa yhä enemmän yrityksille ja heidän voittoihinsa.

Kehysriihessä päätettiin hoitotakuun pidentämisestä. Jokainen ymmärtää, että nopea pääsy avun piiriin ehkäisee kalliimpia kustannuksia. Hyvinvointialueet haluavat tarjota palveluja oikea-aikaisesti, mutta hallituksen päätös vie budjetista euroja – siis sellaisia euroja, joita sinne ole koskaan annettukaan.

Hallitus on esittänyt uutta Kela-korvausmallia, jota perustellaan sillä, että se keventää hyvinvointialueiden taakkaa ja purkaa perusterveydenhuollon jonoja. Tähän tarkoitettu puolen miljardin euron määräraha annetaan siis yksityisille yrityksille sen sijaan, että sillä parannettaisiin suoraan perusterveydenhuollon tilannetta. Samaan aikaan hallitus on siis leikannut perusterveydenhuollosta 130 miljoonaa euroa. Yksityisiä palveluja käyttävät eniten keski- ja suurituloiset ihmiset. Hyvinvointialueen hoidettavaksi jäisi siis matalamman tuloluokan väestö, joilla tutkimustikin tiedetään olevan enemmän monialaisen tuen tarpeita sekä riskitekijöitä niin terveyden kuin sosiaalisten olosuhteiden osalta. Nyt jo on nähty, että Kela-korvaukset eivät kuitenkaan laske palvelujen hintoja eikä se myöskään näy esimerkiksi sen sektorin työntekijöiden palkoissa. Tällä mallilla lisätään yksityisten yritysten mahdollisuutta yhä parempaan voiton tavoitteluun. Siirretään siis yhteiskunnan rahaa osinkoihin. Ja samalla tehdään hyvinvointialueen houkuttelevuutta työnantajana entistä huonommaksi, kun siellä sitten asioivat ne oikeasti sairaat ja raihnaiset, työ on vaativampaa ja siitä saatu korvaus mahdollisesti matalampi kuin yksityisellä.

Sosiaalihuollon palveluista vastaavana yksi käsittämättömin episodi on ollut kehysriihen päätös leikata sosiaalihuollon palveluvalikoimasta 100 miljoonaa euroa eikä vastuuministeri pysty edes kertomaan, mitä leikkaus koskee. Olen lukenut kehysriihen taustamuistioita, jotka sillä ”all male panel”-lla oli käytettävissään. Niissä on selkeästi kerrottu, että tällaista leikkausta on mahdotonta tehdä, koska sosiaalihuollolla ei ole palveluvalikoimaa. Nyt kentällä ollaan kauhuissaan, miten tuo 100 miljoonaa sitten kohdennetaan; ikäihmisiin, perhetyöhön, päihde- ja mielenterveysasiakkaisiin ja miten säästö saadaan aikaa nykyistä sosiaalihuoltolakia rikkomatta.

Hyvä lukijat, nämä hallituksen toimet vievät pohjan siltä hyvinvointiyhteiskunnan käsitteeltä, jonka minä olen Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa aikanaan oppinut. Olen tästä äärimmäisen huolestunut ja vetoan päättäjiin siinä, että pidätte kiinni niistä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteista, joilla tätä maata, sen asukkaiden hyvinvointia, on tähän asti rakennettu. On pöyristyttävää, miten nopeasti näitä päätöksiä viedään läpi ilman, että niiden vaikutuksia on edes kunnolla arvioitu.

Maria Päivänen

kunnanhallituksen pj